

שמירת קודש

“ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך, לכבוד ולתפארת...” (שמות כ"ח ב')

“And you shall make holy vestments for Aharon your brother, for honor and for splendor...”

Upon concluding the instructions for building the Mishkan in all its detail, the Torah turns to describing the unique clothes that must be worn by Aharon and his descendants during their Avodah. These garments were to serve as a symbol of the Kohen's prestigious task, to perform the Avodah on behalf of Klal Yisrael. Not only must the Kohanim heed the manner in which they dress while doing the Avodah; each individual when performing his personal Avodah must dress accordingly as well. Chazal learn from the Passuk לקראת אלוֹקֵךְ יִשְׂרָאֵל – “Prepare to meet Hashem, Yisrael”, that one must be appropriately dressed prior to Davening, which is likened to meeting Hashem himself¹.

Body Covering: Before discussing the specific Halachos regarding what one should and should not wear during Davening, a small introduction is in order: The clothes that one wears during Davening fall into two basic categories, those that are required for the sake of modesty, and those required for the sake of dignity. First and foremost, a person who wishes to Daven must be sure that he has sufficiently covered the parts of his body considered *Ervah*. This Din applies to both men and women, and is required before one recites any Bracha, not just Shemoneh Esrei. Second, a man must also be sure that there is a separation between his chest and his *Ervah*, so that his chest area cannot “see” these parts (ליבו רואה את הערוה). A woman is not required to create this separation. If a man is wearing a belt or other separation that is sufficiently separating his upper body from the lower, he may say Brachos². (We will IYH discuss the Minhag of a *Gartel* below.)

For Tefilah (Shemoneh Esrei), a higher level dress code is required. Aside from sufficiently covering the *Ervah*, one must properly cloak the rest of his body as well. One may not Daven bare-chested or wearing a sleeveless shirt³. This level of dress is preferable for all Brachos as well, but is not crucial. If one has no choice, one may make a Bracha even if he is only wearing pants⁴. The Poskim dispute regarding a short sleeve shirt. R' Moshe Feinstein זצ"ל paskens that although for Halachos of Tznius (for men) it may be permissible for one to wear short sleeves, for Davening one must dress as one would dress to meet royalty⁵. Other Poskim say that if the custom in that place is to walk around with short sleeves, one may wear them for Davening as well⁶. Short pants (shorts) are worse than short sleeves and according to most Poskim should not be worn during Davening (or Brachos). Some Poskim permit wearing them in places where it is accepted. One who relies on this opinion, must take extreme care not to accidentally touch his leg during Davening since he then would be required to wash his hands⁷.

This is a very common scenario when a person goes swimming and in the middle decides to take a drink. In such a case, he should make sure to be sufficiently covered, before reciting the Bracha. If this is not possible (e.g. his clothes are inaccessible at that time), he may make a Bracha in his present state of dress, provided he is not in a state of הערוה את הלב. In regard to Davening in this state, according to the Mishne Berurah, it is preferable not to Daven at all than to Daven in a partially undressed state, even if ליבו רואה את הערוה. If one did Daven while dressed in a bathing suit or other partial covering, he does not need to Daven again. The Aruch Hashulchan argues that if he cannot dress completely, it is preferable to Daven as is rather than missing Davening altogether⁸.

¹ בגמ' (שבת י') אמרי' שצריך להראות עצמו בתפילה כעומד לפני המלך, ולמדו מהפוסק (עמוס ד' י"ב) "הכון לקראת אלוֹקֵיךְ", וכן הובא בשו"ע (או"ח צ"א ס"ב). אולם ברמב"ם (הל' תפילה פ"ה ה"ה) הביא פסוק אחר ד"השתחוּוּ לַה' בְּהַדְרַת קוֹדֶשׁ". וכתב הלח"מ דמקורו מברכות ל' דלמדין מפסוק זו דאין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש (פירש"י: בהכנעה). ואפשר דס"ל דכל דין לבוש בתפילה היא כדי להביאו לידי כבוד ראש והכל ענין אחד וחדא מתרי פסוקים נקט, משא"כ השו"ע ס"ל כרש"י (ברכות כ"ה ע"ב ד"ה אבל) שהיא משום עומד לפני המלך, ודו"ק. שו"ע או"ח ס' ע"ד.

² ב"ב ס' צ"א, דליבו ל"ד דה"ה דצריך לכסות כל גופו, והובא במ"ב שם סק"ב. וע' בביאור הגר"א (ס' נ"ג ס"ג) שהביא דעת הרי"ף בדין פוחח דהיינו מי שזרועותיו וכתפיו מגולין, ולא רק זרועותיו כמש"כ השו"ע שם. ואע"ג דזה מדבר לענין ש"ץ דוקא ולא יחיד, ע' בב"ח שכהביא משם ראי'. וכ"כ בשו"ת ישכיל עבדי ח"ד בקו"א ס"א דכיון דגם יחיד צריך שיהא כל בגדיו מצויינין כעומד לפני המלך כמש"כ הרמב"ם, גם יחיד לא יתפלל אם אין כל גופו מכוסה כדיון. וא"כ בנד"ד רק אם זרועותיו וכתפיו מגולין נקרא שאינו מכסה כל גופו אבל רק זרועותיו מגולין להרי"ף שרי. ובס' אבני ישפה (פ"א ס"א) הביא בשם הגר"ש אלישיב שליט"א דמי שזרועותיו וכתפיו מגולין בדיעבד (שאינו לו בגדים אחרים) יכול להתפלל כן (כנראה אפי' לדעת המ"ב המובא לקמן בסמוך), כיון דהוה כפוחח דמותר להתפלל ביחיד אבל לא לש"ץ.

³ מ"ב ס' ע"ד ס"ק כ"ב וכו' וכן בביאור"ה ס' צ"א ד"ב יצא. וע' בלבוש ס' צ"א שהסביר החילוק דבתפילה הוא כעומד לפני המלך משא"כ ק"ש וברכות שהם לשבח. אג"מ יו"ד ח"ג ס' ס"ח סק"ד, וכ"כ בשו"ת ישכיל עבדי ח"ד בקו"א ס"א.

⁴ בית ברוך על החי"א (כלל כ"ט ס"ק ל"ו), ושם כתב דמותר במקומות אלו גם לש"ץ להתפלל כן, אולם במ"ב ס' נ"ג סקי"ג משמע שבש"ץ יש להחמיר לכתחילה.

⁵ ע' כה"ח ס' נ"ג ס"ב ומג"א שם סק"ז שכתבו דצריך שיהיה בגדי הש"ץ ארוכים, ולהנ"ל ה"ה ביחיד (לכתחילה), ובמכנסיים גם הרי"ף מודה דפוחח היינו שרגליו מגולין וא"כ לכו"ע הוה פוחח. ובקובץ אגרות חזו"א (תורה ס"ד) כתב דאפי' הרבה בני"א הולכין כן אין להתיר דבטלה דעתם, והובא דבריו במנח"י ח"ג ס' כ"ו סקי", ע"ש. אמנם בשו"ת יחוד"י ח"ד ס"ח מתיר אם הדרך לילך במכנסיים קצרות, ובתנאי שלא יגעו שם בעת התפילה.

⁶ ביאור"ה ס' צ"א ד"ה יצא, ערוה"ש שם ס"ד וכה"ח סק"ג.

Head Covering: Aside from covering one's body properly during Davening, one is required to wear a head covering. The Shulchan Aruch paskens that it is forbidden to utter Hashem's name without a head covering⁹. A male is also not supposed to walk more than four Amos without a head covering. This requirement to wear a head covering is not a specific Mitzva on its own, and the reason for it is disputed. According to the Taz, it is a Minhag adopted by Klal Yisrael to differentiate us from the non-Jews. A person who does not wear a head covering is transgressing the prohibition of dressing like the non-Jews. This would apply even when sitting immobile¹⁰. Other Poskim say that it is not a real prohibition and is only a praiseworthy custom, symbolizing a person's servitude to Hashem and fear of Heaven¹¹. According to this opinion it is only required when walking more than four Amos, although it is certainly preferable to always wear it, even when sleeping¹². (In certain situations it may be permitted to walk without a head covering, such as when that is considered respectful (as the custom was in Germany in the 1800's)¹³, or when it is indoors and will cause financial loss¹⁴.)

Not all Poskim agree with the ruling of the Shulchan Aruch that it is forbidden to pronounce Hashem's name bareheaded. The Terumas Hadeshen as well as many Acharonim state that there is no specific prohibition against saying a Bracha without a head covering. Some conclude that even so it is preferable to act stringently in this matter, in accordance with the Shulchan Aruch. If one is in a situation where he does not have what to cover his head with he should not Daven bareheaded. However, in this case one may use his hand to cover his head and Daven in this manner¹⁵. In any other situation it does not suffice to cover one's head with his own hand, rather he should use his sleeve or someone else's hand¹⁶, with one exception. If a person is making a Bracha for someone else, the listener must also have a head covering. Here also, if nothing else is possible the listener may use his hand to cover his head¹⁷. This Halacha is often relevant when serving food to non-religious Jews, since one is required to have his guests make or listen to the Brachos before and after eating.

Unmarried women and girls (of Ashkenazic descent) do not need to cover their hair during Davening¹⁸. The Minhag is that married women cover their hair, even when Davening in private¹⁹. Men may not Daven or say Brachos when in view of the uncovered hair of a married Jewish woman. This Halacha applies even in communities where many or most women walk around with their hair uncovered²⁰. It is permitted to say Brachos in front of a married non-Jewish woman's hair²¹. One woman may Daven in front of another's uncovered hair²². If a man is in a place where the woman's hair is uncovered, he should close his eyes or at least turn completely to the side when making Brachos or Davening²³.

The size of the head covering for men is disputed by the Acharonim. According to R' Shlomo Kluger זצ"ל, when walking more than four Amos, one must wear a covering that covers most of his scalp. When sitting or moving less than this amount, a smaller covering is sufficient. R' Moshe Feinstein זצ"ל permits wearing a small covering (that does not cover most of his scalp) even when walking more than four Amos, provided that it is large enough to be considered covering his head²⁴. When Davening and reciting Brachos, some Acharonim rule more stringently, requiring that most of the head be covered²⁵. Children should be taught to wear a Yarmulka, beginning from when they are able to²⁶. Most Poskim forbid wearing a toupee instead of a head covering²⁷.

⁹ ס' צ"א ס"ג בשם י"א.

¹⁰ ט"ז או"ח ס"ח סק"ג, ואסור כה"ז משום ובחוקותיהם ואין חילוק בין מהלך או לא, ולכסות בידו להילוך מותר ולברכה אסור. ע' לקמן. וע' מהר"י ברונו ס' ל"ד.
¹¹ שו"ת מהרש"ל ס' ע"ב, ודי לכסות בידו גם לברכה בשעה"ד. וכ"כ הפר"ח, והגה' רעק"א, ובמג"ג, וכן הגר"א ס"ח סק"ו, ע"פ מהר"א בתרוה"ד ח"ב ס' ר"ג, דאין איסור להוציא אזכרה מפיו בגילוי הראש, אולם בפר"ח חוכה להחמיר. וע' אג"מ (או"ח ח"ד ס' מ' אות י"ד) שהחמיר מאד דכיון דעכשיו הוה בכלל חוקותיהם להתפלל בגילוי הראש אסור להתפלל כן משום "זבח רשעים תואבה" ומעכב בדיעבד, וע"ש לענין אונס. וע' בשד"ח (מע"א ס' ש"יג) שנכון ליהזר מלומר שלום למי שאינו מכסה ראשו כיון ששייב לו שלום, וע' אג"מ או"ח ח"ד ס' מ' לענין אם אינו יודע אבל מסתבר שהוא בגילוי הראש כגון ע"י טלפון.
¹² מ"ב ס' ב' סק"א.

¹³ ע' שו"ת מלמד להועיל ח"ב ס' נ"ו (תשובה זו נשמט במהד' קסט-ליבוויץ) שהביא שכן הורה לו הגרש"ר הירש זצ"ל דבמקום שהוא מן הנימוס ויחשבוהו כמבזה אותו, צריך להסיר הכובע ואין בה משום ובחוקותיהם, וע"ש מש"כ לענין שבועה בגילוי הראש ע"פ המהר"א הנ"ל.
¹⁴ ע' אג"מ חו"מ ח"א ס' צ"ג.

¹⁵ הגר"ש אלישיב הובא באבני יספה שם ס"ה, ובאג"מ או"ח ח"ד ס"מ כתב דאפי' אם התפלל כן באונס גמור צריך לחזור ולהתפלל, אבל לדינא הניח בצ"ע, ע"ש.
¹⁶ שו"ע צ"א ס"ד, רמ"א ע"ד ס"ב ובי".

¹⁷ בענין שומע כעונה פליגי בה הד"מ והב"ח (ס' קפ"ג), ובס' תו"ח (סופר) ס' צ"א כתב דמ"מ מהני בזה כיסוי ביד.
¹⁸ כן נוהגים ויש שהביאו מקור דכיון דאצל העכו"ם החק הוא רק לגברים להסיר הכובע בשעת תפילה, ממילא אין איסור בנשים, ע' ח' חת"ס נדרים ל', וכ"ה בס' ועלהו לא יבול ח"א עמ' נ'. וע' שו"ת יבי"א ח"ו ס' ט"ו וציץ אליעזר ח"ב ס' י"ג.
¹⁹ הליכות בת ישראל פ"ה הערה ו' בשם הגרש"א זצ"ל.
²⁰ כתב האג"מ ח"ו ס' מ"ד דכיון שאפשר לסגור עיניו ולהפוך לצד אינו כשעה"ד ואסור, וכן הכריע המ"ב (ע"ה סק"י) דגם אם רוב הולכים כהפרוצות אסור כיון דיש בזה

איסור מן התורה דכתיב "ופרע את ראש האשה", ורק בבתולות תלוי במנהג.
²¹ שו"ע ע"ה ס"ב ומ"ב, אג"מ או"ח ח"ד ס' ט"ו
²² שו"ת מהר"י שטייף ס' ק"ב.

²³ ואם מסופק אם היא נשואה, כיון דאפשר לברר אסור מספק עד שיברר, שו"ת רבבות אפרים או"ח ח"א ס' נ"ט בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א.
²⁴ האלף לך שלמה או"ח ס' ג', ובאג"מ או"ח א' א' ביאר חילוקו דלאיסור חק עכו"ם שכתב הט"ז מהני גם כיסוי קטן, וא"כ רק למדת חסידות צריך יותר ואין להחמיר בפחות מדימות. והוא עצמו כתב דאין חיוב כלל לכסות רוב ראשו. וע' פמ"ג ס"ב א"א סק"ו.

²⁵ ציץ אליעזר ח"ג ס' י"ג, סק"ד פסק שצריך שיכסה רוב הראש, וכתב דגם האג"מ יודה לענין תפילה ע"ש. וכ"פ הגר"ב צ"א שאול באורל"צ ח"ב פ"ז ס"ג ויבי"א ח"ו ס' ט"ו.
²⁶ בזמן הלחנם בזה כתב בס' נקיות וכבוד התפילה עמ' צ"ב בשם הגר"ש אלישיב שהיא משעה שמהלך, ובשם הגר"ח"ק משעה שאינו זורקו. ויש נוהגין להניח דוקא בג' שנים ולא קודם.

Dressing for Davening: As we mentioned, one must dress for Davening as if he is having an audience with the king. Just as one would wear a dress jacket, a clean shirt and clean pants before a king, one must do so for Davening as well. Until recent times it was customary to wear a hat when greeting a dignitary, and was therefore proper dress for Davening as well. In many communities and Yeshivos a hat and jacket is still considered the respectable mode of dress, and is worn during Davening and at other honorable occasions. This level of dress should also be worn when reciting Birchah Hamazon and Kiddush²⁸. The contemporary Poskim argue if one should miss Davening with a Minyan, in order to retrieve a hat and jacket²⁹.

In earlier times it was common to wear a type of belt that contained a pouch for money. This pouch should not be worn during Davening, since it is not considered respectable. The same Din may apply to any item worn on one's belt such as a cellphone or pager³⁰. One should not wear gloves during Davening unless it is unbearably cold³¹. Preferably one should also not wear his coat during Davening or a plastic rain cover on his hat, although some Poskim permit it³². One should not wear jeans, sandals, or boots to Davening, since one would certainly not wear them when greeting a dignitary³³.

When wearing Tefillin, it becomes problematic to wear a jacket properly, since the Tefillin Shel Yad is donned on the upper section of the left arm. Many people circumvent this problem by not inserting their left arm into the sleeve at all, and simply draping that side over their shoulder or leaving it hanging down. This is clearly not the way one would wear a jacket when greeting a dignitary and many Poskim say that one should insert his arms into both sleeves³⁴. R' Elyashiv שליט"א paskens that one does not need to do so, and can wear the jacket with one sleeve draped over his shoulder³⁵. The Chazon Ish זצ"ל once told R' Chaim Kanievsky שליט"א that he personally sometimes Davens with both sleeves out, with the entire jacket draped on his shoulders. Other Gedolim felt that wearing the jacket in this manner is not proper³⁶.

The Shulchan Aruch writes that even though a person has a belt (or elastic) separating his upper and lower body אין ליבו רואה (he still must wear an additional belt for Davening. For other Brachos, one belt suffices³⁷. The function of this second belt is to appear dapper and 'put together'. This was especially true in the era (18th - 19th century) when all men wore long frocks or *bekeshes*, making an outer belt essential to looking neat. Some Poskim say that for this reason, those who do not wear long garments are exempt from wearing this additional outer belt³⁸. Additionally, some Rishonim say that only one who is normally accustomed to wearing a belt is required to do so. One who does not usually wear a belt is exempt from wearing one during Davening. Even so, some Poskim say that it is a praiseworthy Minhag to don an additional belt during Davening³⁹. This is the Minhag of the Chassidim to wear a special belt (*gartel*) designated for Davening. The Chazon Ish (who was not a Chasid) wore a *gartel* as well⁴⁰.

The concept of Tefilah is described by Chazal as דברים שעומדים ברומם של עולם ובני אדם מזלזלין בהם – "A concept that stands at the pinnacle of the universe, and yet people treat it casually and with scorn"⁴¹. Tefilah is of such vital importance, one of the greatest gifts we possess, that Chazal sometimes describe human beings by this trait alone – "the beings that can Daven"⁴². Dovid Hamelech in Tehillim also describes himself with this trait, exclaiming "ואני תפילה" – literally "And I am prayer" (תהילים ק"ט ד'). May we be Zocheh to regard Tefilah in this light, attributing it with the importance it deserves.

גוט שבת,
מאיר הלוי הלמן
פעיה"ק תובב"א

²⁷ בבאה"ט (ס"ב סק"ו) בשם עולת תמיד פסק דחשיב כיסוי ומ"מ יש ליזהר משום מראית עין וכ"פ הפמ"ג ס' ע"ד א"א סק"ד, ובס' שערים מצוינים בהלכה ס"ג הביא מס' פחד יצחק בשם תשו' מהר"ש הלוי דאסור לגמרי. ובארצות החיים ס"ב ס"ו התיר לגמרי בהג' רעק"א ס' צ"א כתב דלברכה יש ליזהר אבל לא להליכה, וע' שו"ת חיים שאל ח"ב ס' ל"ה. ומובן, דמי שצריך להקל בכיסוי הראש מטעמים הנ"ל, יותר טוב להניח פאה נכרית מלא להניח שום דבר.

²⁸ במ"ב ס' קפ"ג סק"ו"א בשם הב"ח והמ"א שהיא בכלל עיטוף הנאמר בגמ' דצריך לכוס של ברכה, וכתב המ"מ דמ"מ גם בלי כוס צריך ללבוש כובע ובגד עליון.

²⁹ דעת הגרשז"א זצ"ל בהליכות שלמה פ"ב ס' ט"ו דאין להפסיד תפילה בציבור בשביל זה וכן דעת הגרי"ש אלישיב הובא באבני ישפה פ"א ס"ז ובתפילה כהלכתה פ"ז הערה פ', אולם אם יכול להביאו ולהתפלל ביחד עם חזרת הש"ץ עדיף, וכן הובא בשם הגר"ח פ"י שיינברג בעם התורה (ק"ץ תשס"ד). אולם דעת הגר"ח קנייבסקי הובא

בנקיות וכבוד התפילה פ"א הערה 7 וכן בעם התורה שם בשם הגר"מ"מ שך זצ"ל שצריך ללבוש כובע וחליפה גם אם יפסיד התפילה.

³⁰ במ"ב צ"א סק"ו"א הביא הדין דאין להתפלל באפונדתו, ובס' נקיות וכבוד התפילה פ"א ס"ט הניח בצ"ע לענין פלאפון ומכשירים כאלו.

³¹ באר משה ח"ד ס' ל"ט, בית ברוך כלל כ"ב ס"ק ס"ב, שו"ת נטע שורק ס"ו.

³² בערוה"ש צ"א ו' התיר להתפלל במעיל חורף. ובניילון על הכובע הביא באשי ישראל פ"י הערה ז' בשם הגרשז"א שהתיר, ובשם הגר"ח קנייבסקי שטוב ליזהר בשניהם.

³³ מ"ב שם סק"ב. ולענין ערדליים (galoshes) באשי ישראל שם הניח בצ"ע.

³⁴ כה"ח צ"א סק"ו דאין זה דרך כבוד וכ"כ בתשובות והנהגות ח"א סס"ט.

³⁵ הובא במבקשי תורה ח"ג עמ' תס"ח.

³⁶ ארחות רבינו ח"א עמ' קל"ז – קל"ח. ולכאורה צ"ע דאין זה דרך עמידה לפני המלך. ובאשי ישראל פ"י הערה י"א הביא בשם הגרי"י אברמסקי זצ"ל שאינו ראוי ללבוש כן.

³⁷ שו"ע צ"א ס"ב, ובמ"ב סק"ד כתב דביעבד יוצא גם בלא חגורה.

³⁸ אור לציון ח"ב פ"ז ס"ג, ע"ש.

³⁹ דעת רבינו ירוחם, הובא שם במ"ב, ומדת חסידות לחגור אעפ"כ (שם בשם מג"ג). וע' באבני ישפה פ"א ס"ד בשם הגרי"ש אלישיב. וע"ע בטעמי המנהגים עמ' מ'.

⁴⁰ דינים והנהגות חזו"א פ"ד.

⁴¹ ברכות ו' ע"ב ופירש"י שם.

⁴² גרסי' בב"ב ג' ע"ב, ד' אבות נדיקין וכו' המבעה וההבער, מאי מבעה? רב אמר: מבעה זה אדם, דכתיב "אם תבעיון בעיו", ומבואר דלרב, שורש המילה שהשתמשו בו חז"ל לאדם היא מלשון בעי' ותחינה, דהיינו "מי שיכול להתפלל".